

CO MÁ VĚDĚT

SPRÁVNÝ

ČECH



MICHAL VANĚČEK
ilustroval VÁCLAV RÁŽ

bambóok

CO MÁ VĚDĚT SPRÁVNÝ ČECH

111 VELKÝCH VYPRÁVĚNÍ O MALÉ ZEMI

MICHAL VANĚČEK
ilustroval VÁCLAV RÁŽ



bambóok

© GradaPublishing, a. s., 2017
Text © Michal Vaněček, 2017
Ilustrace © Václav Ráž, 2017

PŘEDMLUVA

Každý správný vlastenec by měl být hrdý na svou zemi, v níž se narodil, vyrostl, žije v ní a která je jeho domovem. Měl by ctít její státní symboly, být hrdý na její historii, úspěchy, slávu a postavení ve světě.

Vlastenectví by se mělo rozvíjet již od raného věku, a proto tato kniha přináší informace o 111 nejvýznamnějších úspěších naší vlasti právě mladým čtenářům. Děti si připomenou střípky z naší historie, hymnu, státní znaky a symboly i významné osobnosti, které naši vlast proslavily nejen doma, ale i ve světě. Řada osobností z této knížky se umístila v první „stovce“ v anketě Největší Čech.

Máme právo být hrdí na to, co jsme v historii dokázali, kam jsme posunuli hranice vědy a techniky, hranice lidských možností ve sportu, co jsme dokázali v umění. Je dobré znát tradice, na kterých vyrůstá současná společnost a budoucí generace. Je třeba s hrdostí, ale i pokorou vnímat naši minulost, ctít odkazy našich předků a hájit naše místo na světovém výsluní.

Ať je tedy tato kniha pro mladé čtenáře inspirací a ukáže jim, jací Češi byli a jsou kabrňáci.



KDO JSME

ČESKÁ REPUBLIKA

Česká republika je vnitrozemský stát ležící ve střední Evropě. Na západě sousedí s Německem, na severu s Polskem, na východě se Slovenskem a na jihu s Rakouskem. Jsme moderní a demokratickou zemí s bohatým kulturním a historickým dědictvím.

- Vznik státu: 1. 1. 1993
- Rozloha: 78,867 km²
- Území ČR tvoří tři historické země – Čechy, Morava a Slezsko
- Hlavní město: Praha
- Počet obyvatel: 10 553 843 (údaj k 1. 1. 2016)
- Úřední jazyk: čeština
- Měna: česká koruna / koruna česká (Kč)
- Časové pásmo: Central European Time (CET) / středoevropský čas (GMT + 1)
- Letní čas – středoevropský + 1 (GMT + 2)
- Podnebí: průměrná roční teplota 9,0 °C, v letním období 19,0 °C, v zimním období -0,9 °C
- Náboženství: bez vyznání 59 %, římskokatolické 27 %
- Státní zřízení: demokratická parlamentní republika
- Členský stát Severoatlantické aliance (NATO): od 12. 3. 1999
- Člen Evropské unie: od 1. 5. 2004





Česká republika je územně rozčleněna na 14 krajů, jedním z nich je hlavní město Praha.





ČESKÉ ZEMĚ

ČESKÉ ZEMĚ (S MALÝM I VELKÝM „Č“ NA ZAČÁTKU) JE NÁZEV, KTERÝ JE POUŽÍVÁN ZEJMÉNA V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH JAKO OZNAČENÍ PRO ČESKO.

Česká republika se nachází na území tří historických českých zemí – Čech, Moravy a Slezska. Tyto země byly od období středověku do roku 1948 nejvyššími samosprávnými celky, na které se území dnešní České republiky členilo. Obecně se jim říká historické země. V minulosti se územní celistvost jednotlivých zemí často měnila a k českým zemím v různých obdobích patřila rozličná území.

Čechy jsou jednou ze tří zemí, které tvoří součást České republiky. Název je odvozen od slovanského kmene Čechů, který původně sídlil ve středních Čechách, a to na levém břehu řeky Vltavy. Po spojení s Moravou (1029) byly oba celky chápány jako jedna země, jedno „Království české“.





Další zemí je Morava, která tvoří součást České republiky v její východní části. Pojmenování Moravy je odvozeno od stejnojmenné řeky a pochází z před slovanského období.

Slezsko je historickým územím ležícím v současnosti převážně v Polsku, částečně v České republice a z malé části i v Německu. Slezsko tvoří severovýchod našeho území.

Během vlády krále a císaře Karla IV. byly země spolu s nově připojenými územími (Horní a Dolní Lužice a Braniborsko) spojeny do útvaru s názvem „země Koruny české“.



STÁTNÍ SYMBOLY ČESKÉ REPUBLIKY

V SOUČASNÉ DOBĚ MÁME ŠEST STÁTNÍCH
SYMBOLŮ. NAŠEMU STÁTNÍMU ZNAKU
VÉVODÍ DVOUCASÝ LEV.

Státních symbolů České republiky máme celkem šest:

- velký státní znak České republiky a malý státní znak České republiky
- státní barvy České republiky (trikolora)
- státní vlajka České republiky
- vlajka prezidenta České republiky (dříve prezidentská standarta)
- státní pečeť České republiky
- státní hymna České republiky – první sloka písně
Kde domov můj?





STÁTNÍ ZNAK

Český lev v našem státním znaku byl původně jednoocasý. Ve 12. století nahradil plamennou orlici sv. Václava. Druhý ocas byl ke lvu ve znaku přidán údajně jako odměna za pomoc, kterou poskytl císaři Přemysl Otakar I. v boji proti Sasům. Důkazem je však až pečeť, kterou používal Přemysl Otakar II. V heraldice obecně chápeme zdvojenost ocasu či hlavy erbovních zvířat jako znak mužského pohlaví vyobrazeného zvířete.



STÁTNÍ HYMNA

ČESKÁ HYMNA NEMÁ JEN ZNÁMOU
A POUŽÍVANOU PRVNÍ SLOKU.
JE ROVNĚŽ PŘELOŽENA I DO JINÝCH
JAZYKŮ.

Česká hymna, jak ji známe ze slavnostních událostí, je první slokou písně ze hry Josefa Kajetána Tyla *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka* z roku 1834. Hudbu složil František Škroup.

Obě dvě sloky mají tento text:

*Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalínách,
v sadě skví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!*

*Kde domov můj,
kde domov můj?
V kraji znáš-li Bohu milém
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar
a tu sílu, vzdoru zmar?
To je Čechů slavné plémě,
mezi Čechy domov můj,
mezi Čechy domov můj!*





KDE DOMOV MŮJ, KDE DOMOV MŮJ...



Česká hymna se objevila také v jiných jazycích a uchytila se například i jako chorvatská lidová píseň.



KORUNOVAČNÍ KLENOTY

KORUNOVAČNÍ KLENOTY JSOU ULOŽENY NA PRAŽSKÉM HRADĚ. DOSTAT SE K NIM NENÍ VŮBEC JEDNODUCHÉ.

České korunovační klenoty tvoří svatováclavská koruna s čepičkou, poduškou a pouzdrem, královské jablko s pouzdrem, královské žezlo s pouzdrem a korunovační roucho. Spolu s korunovačními klenoty bývá vystavován zlatý relikviářový kříž, zvaný korunovační, a obřadní korunovační meč, zvaný svatováclavský.





Koruna, žezlo a jablko jsou trvale uloženy v korunní komoře v chrámu sv. Víta. Roucho je uchováváno ve speciálním klimatizovaném depozitáři ve sbírkách Pražského hradu. Kříž a meč jsou vystaveny ve stálé expozici Svatovítského pokladu na druhém nádvoří Pražského hradu.



Korunní komora v chrámu sv. Víta, v níž jsou korunovační klenoty českých králů uloženy, je zcela jistě nejnepřístupnější místo na Pražském hradě. Dveře, stejně jako pancéřová skříň na klenoty, mají sedm zámků a k jejich otevření a vyzdvižení klenotů se musí sejít sedm držitelů klíčů. Jimi jsou: prezident republiky, předseda vlády, arcibiskup pražský, předseda Poslanecké sněmovny, předseda Senátu, děkan Metropolitní kapituly u sv. Víta a primátor hlavního města Prahy.

Tradice sedmi klíčů vznikla poté, co v roce 1791 král Leopold II. vyhověl žádostem českých stavů o vrácení klenotů z Vídně do Prahy. Byly uloženy v chrámu sv. Víta na Hradě, tenkrát v korunním archivu za Svatováclavskou kaplí, za železnými dveřmi s pěti zámků. Vyhrazena jim byla zvláštní skříň, opatřená dalšími dvěma zámků, k nimž dostali klíče dva strážci klenotů. I když se později místo jejich uložení měnilo, tradice se sedmi klíči se udržela.





PRAŽSKÝ HRAD

ODVĚKÝ SYMBOL ČESKÉHO STÁTU JE NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ČESKOU PAMÁTKOU A ZÁROVEŇ JEDNOU Z NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH KULTURNÍCH INSTITUCÍ.

Hrad byl založen pravděpodobně již někdy kolem roku 880 knížetem Bořivojem z rodu Přemyslovců. Podle Guinnessovy knihy rekordů je Pražský hrad největším souvislým hradním komplexem na světě, rozkládá se na ploše téměř 70 000 m² a je také zapsán v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Hrad tvoří rozsáhlý soubor paláců a církevních staveb rozmanitých architektonických slohů – od zbytků románských staveb z 10. století přes gotické úpravy 14. století, zásahy známého slovinského architekta Josipa Plečnika v období první republiky po nejnovější úpravy z konce 20. století.

Za zmínku zcela jistě stojí, že na věži katedrály svatého Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě se nachází zvon Zikmund, vůbec největší český zvon. Vyrobil jej v roce 1549 zvoňář Tomáš Jaroš z Brna. Má průměr 256 cm, výšku 203 cm. Jeho hmotnost nelze přesně určit, ale odhaduje se mezi 13,5 až 16,5 tunami!





KDO JSME



PREZIDENTI ČESKOSLOVENSKA A ČESKÉ REPUBLIKY

OD ROKU 1918 MÁME JIŽ JEDENÁCTÉHO PREZIDENTA.



- 1) Tomáš Garrigue Masaryk (1918–1935)
- 2) Edvard Beneš (1935–1938)
- 3) Emil Hácha (1938–1945)
- 4) Edvard Beneš (1945–1948)
- 5) Klement Gottwald (1948–1953)
- 6) Antonín Zápotocký (1953–1957)
- 7) Antonín Novotný (1957–1968)
- 8) Ludvík Svoboda (1968–1975)
- 9) Gustáv Husák (1975–1989)
- 10) Václav Havel (1989–2003)
- 11) Václav Klaus (2003–2013)
- 12) Miloš Zeman (od r. 2013);
poprvé volen přímou volbou





STÁTNÍ SVÁTKY

O STÁTNÍM SVÁTKU SE NEPRACUJE, JE TO DEN, KDY SI PŘIPOMÍNÁME UDÁLOSTI, KTERÉ MĚLY VLIV NA NAŠE DĚJINY.

Státní svátky stanoví zvláštní zákon. O státním svátku se nepracuje ani nechodí do školy, je to den pracovního klidu. Na rozdíl od běžných svátků mají státní svátky připomínat občanům tradice, ušlechtilé cíle a dějinné zvraty, na nichž je budována česká státnost.

Státními svátky jsou:

1. leden – Den obnovy samostatného českého státu
8. květen – Den vítězství
5. červenec – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje
6. červenec – Den upálení mistra Jana Husa
28. září – Den české státnosti
28. říjen – Den vzniku samostatného československého státu
17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii





Ostatními svátky jsou:

- 1. leden – **Nový rok**
- pohyblivě - **Velký pátek, Velikonoční pondělí**
- 1. květen – **Svátek práce**
- 24. prosinec – **Štědrý den**
- 25. prosinec – **1. svátek vánoční**
- 26. prosinec – **2. svátek vánoční**



ÚSTAVA

ÚSTAVA JE ZÁKLADNÍM ZÁKONEM STÁTU
A NEJVYŠŠÍ PRÁVNÍ NORMOU.

Ústava České republiky je spolu s Listinou základních práv a svobod součástí ústavního pořádku České republiky. Ústavu přijala Česká národní rada dne 16. prosince 1992 a následně byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 1/1993 Sb. Jedná se o základní zákon státu upravující státní zřízení a práva a povinnosti občanů. Ústava nabyla účinnosti dne 1. ledna 1993.

Ústavou České republiky byla zrušena dřívější Ústava Československé socialistické republiky, ústavní zákon o československé federaci, ústavní zákony, které je měnily a doplňovaly, a ústavní zákon o státních symbolech České republiky.

Vzorem návrhu ústavy byla Ústavní listina Československé republiky z roku 1920. Na rozdíl od Ústavy Slovenské republiky nebyla Listina základních práv a svobod vložena do textu Ústavy České republiky. Listina základních práv a svobod je podle Ústavy součástí ústavního pořádku.





VOLBY

VOLBY JSOU HLAVNÍM MECHANISMEM ZASTUPITELSKÉ DEMOKRACIE, KTERÝM OBČANÉ VYBÍRAJÍ VLÁDNOUCÍ POLITIKY A PODÍLEJÍ SE NA CHODU ZEMĚ.

V každé demokratické zemi probíhají pravidelně volby. Stejně je tomu i u nás. Volit se dá buď přímo, nebo nepřímo. Přímo znamená, že každý občan dává hlas konkrétní volené osobě. V současné době už jsou všechny volby přímé. Do roku 2013 byl nepřímo (poslanci a senátory) volen prezident republiky. Ale toho již také volíme přímo.

Občané volí své zástupce do Evropského parlamentu, do krajských zastupitelstev, do obecní samosprávy, do Senátu, do Poslanecké sněmovny a – jak už bylo řečeno – volíme přímo i prezidenta.

Volby probíhají na základě příslušných zákonů a osoba je do úřadu volena na dobu určitou na několik let.

První Poslanecká sněmovna České republiky byla zvolena v roce 1992 ještě v rámci Československa jako Česká národní rada. Volit můžete jít poprvé tehdy, když je vám 18 let.



STŘÍPKY Z NAŠÍ HISTORIE



STŘEDOVĚK

- Podle pověstí, které sepsal Alois Jirásek, jako první vystoupil na horu Říp praotec Čech.
- Slávu Prahy podle Jiráskovy pověsti předpověděla kněžna Libuše.
- 28. října, na den české státnosti, si připomínáme osobnost svatého Václava.
- Bratři, kteří přinesli na Velkou Moravu křesťanství, se jmenovali Cyril a Metoděj.
- Od 9. století do roku 1306 vládl v českých zemích rod Přemyslovců.
- Posledním českým králem z rodu Přemyslovců byl Václav III.





- Slavný český král a římský císař Karel IV. byl z rodu Lucemburků.
- Král Karel IV. založil v Praze v roce 1348 první univerzitu ve střední Evropě.
- Mistr Jan Hus byl český reformátor církve. Reformovat církev bylo i cílem husitů.



NOVOVĚK

- V 16. století se Praha stala kulturním centrem Evropy. V Čechách tehdy vládl císař Rudolf II.
- V roce 1526 začal vládnout českému království rod Habsburků a udržel se až do roku 1918.
- V 17. století se Češi proti Habsburkům postavili. Touto událostí začala třicetiletá válka.
- V Praze na Bílé hoře se v roce 1620 udála slavná bitva, která na 300 let ovlivnila osud českého státu.
- V Praze se odehrává děj pověsti o Golemovi, kterého údajně stvořil rabbi Löw.
- Významný český učitel a filozof, Jan Amos Komenský, musel v 17. století odejít do exilu.
- V 18. století vládla v českých zemích slavná císařovna Marie Terezie, která zavedla povinnou školní docházku.
- Od roku 1867 byly české země součástí Rakouska-Uherska, které přestalo existovat v roce 1918.
- Rozvoji české kultury v 19. století říkáme národní obrození.





OBDOBÍ DO ROKU 1948

- Samostatný československý stát vznikl 28. října 1918 rozpadem Rakousko-Uherska.
- Prvním československým prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk.
- Období československých dějin od roku 1918 do roku 1938 se nazývá první republika.
- Největší národnostní skupinu vedle Čechů v tomto období tvořili Němci.
- Mnichovská dohoda, kterou podepsalo Německo a další tři státy (Itálie, Francie a Velká Británie) v září 1938, znamenala pro Československo ztrátu pohraničí.
- Československý prezident, který žil za druhé světové války ve Velké Británii (v takzvaném exilu = vyhnanství), se jmenoval Edvard Beneš.
- V roce 1942 provedli Josef Gabčík a Jan Kubiš v Praze atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Odvetou za tento čin bylo vyvraždění a vyhlazení obcí Lidice a Ležáky.
- V roce 1945 osvobodily území Československa převážně americká a sovětská armáda.
- 8. května si připomínáme konec druhé světové války – Den vítězství.

